

Viisaudenhammas

Mitä uutta päivityksessä?

- Työryhmä korostaa, että on tärkeää arvioida viisaudenhampaan poiston tarvetta ja tarvittaessa poistaa hammas ennen 20–25 vuoden ikää.
- Kartiokeilatietokonetomografia (KKT) on tarkentavana kuvauksena ensisijainen menetelmä.
- Hermovaurioiden ehkäisemiseksi korostetaan anatomian tuntemusta ja esitetään keinoja vaurioiden välttämiseksi.
- Leikkauksesta toipumisen edistämiseksi on laadittu potilasohjeet.
- Uuden Työnjako-kappaleen avulla tähdätään komplikaatioiden vähentämiseen.

Kliininen kuva ja diagnostiikka

Keskeisimpiä viisaudenhampaisiin liittyviä ongelmia Suomessa ovat viisaudenhampaan vaillinainen puhkeaminen ja siihen liittyvät yleiset oireet, kuten paikallinen tulehdus (perikoroniiitti). Kaikkiaan 90 %:lla 20-vuotiaista on ainakin yksi puhkeamaton tai vaillinaisesti puhjennut viisaudenhammas, ja niistä lähes 70 % on aiheellista poistaa (**TAULUKKO**).

Viisaudenhampaita poistetaan paljon, sillä 40-vuotiailla niistä on jäljellä enää kolmasosa. Erityisesti alaviisaudenhampaat aiheuttavat hampaan kruunua ympäröivien kudosten tulehdusta eli perikoroniiattia. Jos osittain puhjenneita viisaudenhampaita ei poisteta, ne tulehtuvat toistuvasti ja reikiintyvät. Lisäksi ne altistavat viereisen hampaan reikiintymiselle ja aiheuttavat luun menetystä toisen poskihampaan takapinnalla.

Panoraamatomografiakuvaus on ensisijainen röntgenologinen menetelmä viisaudenhampaiden kuvantamiseksi^B. Tarkentavista kuvantamismenetelmistä kartiokeilatietokonetomografialla (KKT) saadaan parhaiten selville hermokanavan ja alaviisaudenhampaan juurten suhde silloin, kun panoraamatomografiakuvassa rakenteet kuvautuvat päällekkäin tai ovat toistensa välittömässä läheisyydessä^A. Viisaudenhammasvaivojen kaltaisia oireita voivat aiheuttaa korvasylkirauhastulehdus, kurkkupaise, viereisen hampaan karies, kysta, kasvain ja purentaelimistön toimintahäiriöt.

Viisaudenhampaiden poistaminen pelkätään hammaskaarten ahtautumisen estämiseksi ei ole aiheellista oikomishoitoa saaneilla eikä muillakaan^A. Oikomishoitoon liittyvät hampaanpoistot eivät vaikuta viisaudenhampaiden puhkeamiseen^A.

TAULUKKO. Viisaudenhampaan poiston aiheet ja vasta-aiheet. Poistojen tarve ja edut tulee arvioida ennen 20–25 vuoden ikää.

Poiston aiheet	Poiston vasta-aiheet
Viisaudenhampaan oireilu	Viisaudenhammas on oireeton, kokonaan luun peittävä ja puhkeamaton.
Kliiniset tai röntgenologiset sairauden merkit	Poistosta aiheutuisi kohtuutonta paikallista tai yleisterveydellistä riskiä.
Muu hampaistoon tai yleisterveyteen liittyvä syy	Kyseiselle leuan alueelle on aiemmin annettu sädehoitoa.
Ennakoiva poisto perikoroniiitin ^A , kiinnityskudostulehduksen ^A , kariesvaurion ^B tai hermovaurion ^A ehkäisemiseksi	

Hoito

Perikoronitiin ensihoitoon kuuluu tulehtunutta limakalvoa vahingoittavan vastaleuan viisaudenhampaan poisto tai vastapurijan riittävä madaltaminen hiomalla. Lisäksi voidaan tarvita paikallisia tai systeemisiä lääkkeitä. Varsinaisen hoitokeino on viisaudenhampaan poisto, joka pyritään tekemään mahdollisimman atraumaattisesti, ympäröiviä kudoksia säästäen.

Tavanomaiset särkyläkkeet, kuten ibuprofeeni ja diklofenaakki, lievittävät normaalianoksina hyvin kipua leikkauksen jälkeen^A. Bakteerilääkkeiden käyttö viisaudenhamskirurgiassa on myös osoittautunut hyödylliseksi, kun pyritään ehkäisemään hammaskuopan tulehdusta tai jälki-infektiota^A. Mitään tiettyä bakteerilääkettä ei voida nostaa muiden yläpuolelle, mutta valitun lääkkeen tulisi kattaa suuperäiset mikrobit mahdollisimman hyvin. Viisaudenhamsleikkauksen jälkeisille hammaskuopan tulehdukselle tai jälki-infektiolle altistavat potilaan korkea ikä, naissukupuoli, tupakointi, huono suuhygieniä, heikentynyt yleisillä ja leikkauksen aiheuttaman kudosaaurion suuruus^A. Purskuttelu klooriheksidiinillä ennen leikkausta ja usean päivän ajan sen jälkeen vähentää viisaudenhamsleikkauksen jälkeisen hammaskuopan tulehduksen esiintyvyyttä^A.

Komplikaatiot

Leikkauksen jälkeisiä ongelmia esiintyy lähes joka kymmenennellä 20–30-vuotiaista suomalaisista, ja ne yleistyvät ikääntymisen myötä. Yleisimmät ongelmat ovat hammaskuopan tulehdus, hermovaurio ja jälkitulehdus. Koska kielihieron ja alemman hammaskuoppahieron vauriot ovat yleisimmät hampaan poistoon liittyvät vakuutus tapahtumat Suomessa, niiden ehkäisemiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota ja oikea hoitopaikka on valittava poiston vaikeuden mukaan. Hammaslääkärin, joilla on vasta vähän kokemusta, on pidättäytyttävä syvällä sijaitsevien, taaksepäin kallistuneiden tai hermokanavan kanssa päällekkäin kuvautuvien alaviisaudenhampaiden poistamisesta. ■

Koko suositus on luettavissa: www.kaypahoito.fi

IRJA VENTÄ (pj.)
MARJA PÖLLÄNEN
TUULA INGMAN
MIKA MATTILA
ARI RAJASUO
JUHA SANE

Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecim ja Suomen Hammaslääkäriseura Apollonia ry:n asettama työryhmä

Summary

Update on Current Care Guideline: Third molar

The aim of the guideline is to promote uniformity in the clinical decision making, improve the quality of care, and prevent health problems related to third molars. The main problem is partial eruption followed by local infection with symptoms concerning mainly young adults. Indications for extraction are symptoms, clinical or radiological pathology, other dental or general disease, and preventive removal. Antibiotics are useful in the prevention of postoperative infections. Prevention of nerve injuries of removals is emphasized, and several methods are presented from coronectomy to centralizing the difficult operations to experts.